

<https://doi.org/10.15407/ukrmova2021.01.048>

УДК 811.161.2'366.573'367.4:27-23

О.Я. ЛАВРІНЕЦЬ, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
вул. Г. Сковороди, 2, м. Київ, 04655
E-mail: lavrinets@ukma.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-6363-1502>

ПАРАДИГМА ПАСИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ БІБЛІЇ ФІЛАРЕТОМ (М. ДЕНИСЕНКОМ)

*У статті розглянуто парадигму пасивних конструкцій в українському перекладі Біблії Філаретом (М. Денисенком), виконаному з російського Синодального видання Біблії 2002 року. Обґрунтовано ядерну позицію пасивних конструкцій із предикативними дієприкметниками на **-ний**, **-тий**, пріядерну позицію — конструкцій із предикативними формами на **-но**, **-то** і периферійну — конструкцій із дієсловами на **-ся** пасивного стану. На підставі обсягу парадигми та ієрархії пасивних конструкцій, використання активних і пасивних конструкцій визначено домінування в українському перекладі Біблії Філаретом синтаксичних особливостей російського Синодального видання Біблії.*

Ключові слова: український переклад Біблії, парадигма пасивних конструкцій, конструкції з предикативними формами на **-но**, **-то**, конструкції з предикативними дієприкметниками на **-ний**, **-тий**, речення з дієсловами на **-ся** пасивного стану.

До найпоширеніших у світі книг належить Біблія, яку християни та іудеї (частково) називають сакральною книгою. Святе Письмо перекладено багатьма мовами світу. За статистичними даними Wycliffe Global Alliance станом на жовтень 2020 р. повний текст (містить Старий та Новий Завіти) Біблії перекладено 704 мовами, Новий Завіт — 1551 мовами, окремі книги Біблії або їх частини — 1160 мовами [28].

Біблія національною мовою — важливий маркер культурного рівня всього народу. Нині є 8 перекладів повного тексту Святого Письма українською мовою: 4 переклади з мов оригіналу (Старий Завіт написаний

Цитування: Лаврінець О.Я. Парадигма пасивних конструкцій в українському перекладі Біблії Філаретом (М. Денисенком). *Українська мова*. 2021. № 2 (78). С. 48—64. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2021.02.048>

давньоєврейською мовою, деякі частини арамейською мовою, Новий Завіт — грецькою мовою) — П. Куліша, І. Пулюя, І. Нечуя-Левицького (1903 р.), І. Огієнка (1962 р.), І. Хоменка (1963 р.), Р. Турконяка (2011 р., переклад з давньогрецької мови; 2020 р., переклад з давньоєврейської мови); 4 переклади не з мов оригіналу — М. Денисенка (2004 р., переклад російської Синодальної Біблії 2002 р.), Р. Турконяка (2006 р., переклад церковнослов'янської Острозької Біблії 1581 р.), О. Гижі (2013 р., під час перекладу здійснено порівняльний аналіз текстів Біблії, написаних мовами оригіналу й перекладених англійською, польською, російською та українською мовами), анонімних перекладачів Свідків Єгови, організація яких не входить до Українського біблійного товариства (2014 р., переклад англійського тексту Біблії, при цьому взято до уваги єврейський та грецький тексти).

У незалежній Україні лінгвістичні дослідження українських перекладів Біблії започаткував В. Німчук [19; 20]. Переклади Святого Письма сучасні українські мовознавці вивчають переважно в лексичному і фразеологічному [15; 16; 17; 25], зрідка в синтаксичному [4; 26] і лексикографічному [2; 9; 11] аспектах. Увагу науковців привертають також історія та загальностилістичні особливості перекладів Біблії [6; 8; 21]; вплив біблійних перекладів на формування української літературної мови [3; 12; 23; 27]; зіставлення перекладів Святого Письма [1; 7; 14; 24].

Біблія в перекладі Філарета — перший повний переклад сучасною українською літературною мовою Святого Письма, здійснений після здобуття Україною незалежності. Брак попиту вірян на українськомовну Біблію через незрозумілість її перекладних текстів спонукало Філарета, за його словами, до нового перекладу Біблії українською мовою [18: 79]. Як об'єкт дослідження український переклад Біблії Філаретом цікавий насамперед тому, що переклад здійснений не з оригінальних давньоєврейських та грецьких текстів, а з російського Синодального видання Біблії. Святе Письмо в українському перекладі Філарета ще не було об'єктом розгляду спеціального лінгвістичного дослідження. Нині є кілька загальних суджень про український переклад Біблії Філаретом, зроблених В. Німчуком на основі інтерв'ю з Філаретом [18], та спроба порівняльного аналізу стилістики використання теонімів у біблійних перекладах І. Огієнка та Філарета [10].

Пропонована розвідка є спробою з'ясувати синтаксичні особливості перекладного тексту конфесійного стилю сучасної української мови. Маємо на меті визначити обсяг парадигми пасивних конструкцій та ієрархію її складників, з'ясувати структурно-семантичні особливості пасивних конструкцій та динаміку їх функціонування в українському перекладі Біблії Філаретом.

Традиційно до парадигми конструкцій пасивного стану сучасної української мови зараховано конструкції з дієсловами на *-ся* пасивного стану, предикативними дієприкметниками на *-ний*, *-тий* та предикативними формами на *-но*, *-то*. У новітніх граматичних дослідженнях із неї вилучено конструкції з пасивними дієсловами на *-ся*, функціонування

яких не відповідає сучасним синтаксичним нормам, унаслідок чого вони опинилися на крайній периферії синтаксичної системи української мови [5: 445–446]. В останні десятиліття спостережено ядерність цих конструкцій у парадигмі пасивних конструкцій офіційно-ділового та наукового стилів української мови, що її спричинило тривале перебування української мови загалом та зазначених стилів зокрема під впливом синтаксичних норм російської літературної мови [13: 48; 22: 37].

Парадигму пасивних конструкцій в українському перекладі Біблії Філаретом формують конструкції з предикативними дієприкметниками на *-ний*, *-тий*, предикативними формами на *-но*, *-то* та дієсловами на *-ся* пасивного стану.

1. Конструкції з предикативними дієприкметниками на *-ний*, *-тий*

Ядро парадигми пасивних конструкцій, використаних в українському перекладі Біблії Філаретом, становлять конструкції з предикативними дієприкметниками на *-ний*, *-тий*, що за структурою можуть бути дво- і трикомпонентні. Наприклад: *Ілля за велику ревність щодо закону взятий навіть на небо* (БУП: 972); *Коли ж скінчиться тисяча років, сатана буде звільнений з темниці своєї...* (БУП: 1385); *Господом буде виправдане і прославлене усе плем'я Ізраїлеве* (БУП: 767); *Тоді Ісус виведений був Духом у пустелю...* (БУП: 1083); *І відповів Самуїл народу: не бійтеся, гріх цей вами вчинений* (БУП: 288) тощо. Позиція суб'єкта дії факультативна, її заповнення зумовлене потребою або можливістю назвати відсуненого на другий план виконавця дії. Наприклад: *Або хто перебував у страху Його [Господа — О.Л.] — і був залишений?* (БУП: 693) — *І, коли ми знаходилися в поневоленні, не були залишені Господом...* (БУП: 511); *Земля ваша [Ізраїль — О.Л.] спустошена* (БУП: 732) — *...Юдея була спустошена халдеями* (БУП: 503); *Випадково ми народжені...* (БУП: 677) — *І вона [та, що народжує — О.Л.] скаже тобі: «одні народжені мною у міцності молодої сили, інші народжені на старість...»* (БУП: 1038); *...ворог наш знищений...* (БУП: 562) — *...ті, що залишилися у фортецях, знищені були жителями фортець* (БУП: 989) тощо. В аналізованому українському перекладі Святого Письма суб'єкт дії, крім типової форми орудного відмінка, може мати форму родового відмінка з прийменником *від*, рідко *у* / *в* або *через*. Наприклад: *...жерцям від фараона виділена була ділянка...* (БУП: 54); *...визначена йому [Аману — О.Л.] зла доля від царя* (БУП: 545); *Від Господа дана вам держава...* (БУП: 680); *...благословенна ти від Господа [Бога], дочко моя!* (БУП: 275); *...благословенні ви у Господа за те, що зробили цю милість господареві своєму Саулу...* (БУП: 312); *...путь мій прихований від Господа, і діла мої забуті у Бога мого* (БУП: 762); *...і буде ця дружина проклятою в народі своєму...* (БУП: 143); *...вчинений він [закон — О.Л.] був через ангелів, рукою посередника* (БУП: 1324); *І послані були листи через гінців в усі області царя...* (БУП: 541) тощо.

У пасивних конструкціях із предикативними дієприкметниками результативний стан виражений переважно у трьох часових і рідко двох

способових параметрах. Наприклад: *Єрусалим спустошений і ворота його спалені вогнем* (БУП: 485); *...одяг ваш поточений міллю* (БУП: 1263); *Лист же написаний був літерами сирійськими і сирійською мовою* (БУП: 476); *Він був уражений, покараний і принижений Богом* (БУП: 773); *...Єрусалим буде потоптаний язичниками...* (БУП: 1181); *І у народі один буде пригнічуваний іншим, і кожен — ближнім своїм...* (БУП: 734); *...у сувої було б запечатане беззаконня моє* (БУП: 557); *...і ти [Мойсей — О.Л.] знищений був би на землі...* (БУП: 66); *...те, що ставиться на стіл твій, було б наповнене жиром...* (БУП: 570); *...всьяке хлібне приношення від священника все нехай буде спалене, а не з'їдене* (БУП: 108); *Нехай буде звеличений Бог* (БУП: 337); *...нехай буде звершена нами клятва перед Господом...* (БУП: 512). Уживання пасивних конструкцій із предикативними дієприкметниками, що їх у дослідженнях функційно-категорійного спрямування переконливо кваліфіковано як нетипові дієслівні утворення [5: 375], нівелює синтаксичну самотність української мови — зосередження предикативності в дієслові, основною і типовою формою якого є дієвідмінюване дієслово. Пор.: *І спочив Іорам з батьками своїми, і похований з батьками в місті Давидовому* (БУП: 384) — *І спочив Іууй з батьками своїми, і поховали його в Самарії* (БУП: 387); *Тому і назване місто це: Сигор* (БУП: 21) — *...тому і назвали це місце: Села-Гаммахлекоф* (БУП: 303); *І був Іоав поставлений над усім військом ізраїльським...* (БУП: 335) — *...і поставили його [царського сина — О.Л.] царем, і помазали його...* (БУП: 388); *...дружини їхні і сини і дочки їхні узяті в полон* (БУП: 309) — *...дружин їхніх і дітей їхніх і майно взяли у полон...* (БУП: 976); *І будуть уражені Господом [народи — О.Л.] у той день від краю землі до краю землі...* (БУП: 809) — *Але уразить їх [злочинців, беззаконників — О.Л.] Бог стрілою* (БУП: 601); *Господом буде виправдане і прославлене усе плем'я Ізраїлеве* (БУП: 767) — *Польові звірі прославлять Мене, шакали і страуси...* (БУП: 765) тощо. Паралельне використання активних конструкцій (односкладних неозначено-особових або двоскладних речень) та пасивних конструкцій із предикативними дієприкметниками, зокрема в тому самому контексті, відбувається не лише для уникнення структурної одноманітності, а й, маємо надію, для зосередження уваги на дії і, за потреби, на її виконавцеві або результативному стані та його носієві. Наприклад: *Приведені будуть діви вслід за нею, подруги її. Приведуть їх із піснями радости і введуть їх у палати Царя* (БУП: 594); *П'ять покривал нехай будуть з'єднані одне з одним... і зроби п'ятдесят гачків золотих і гачками з'єднай покривала одне з одним...* (БУП: 85); *Так були створені небо і земля і все воїнство їх. ... Господь Бог створив землю і небо, і всякий польовий чагарник...* (БУП: 6); *І ковчег Божий був узятий... І взяли филистимляни ковчег Божий...* (БУП: 281); *Вірою Енох переселений був так, що не бачив смерті; і не стало його, тому що Бог переселив його* (БУП: 1364); *Єремія пророк був ув'язнений у дворі сторожі, який був при домі царя Юдейського. Седекія, цар Юдейський, ув'язнив його туди...* (БУП: 816); *В день новомісяччя будуть принесені ним [князем — О.Л.] зі стада волів телець без вад.... Хлібного приношення він принесе ефу на тельця та ефу на барана...*

(БУП: 901); *Я знаю, що кого ти [Валак — О.Л.] благословиш, той благословенний, і кого ти проклянеш, той проклятий* (БУП: 163); *Зціли мене, Господи, і зціленим буду; спаси мене, і спасеним буду...* (БУП: 800); *Дух Божий створив мене [Елиуя — О.Л.] ... Я створений також із пороху...* (БУП: 568); *Я знову влаштую тебе, і ти будеш влаштована, діво Ізраїлева, знову будеш прикрашатися тимпанами твоїми...* (БУП: 814); *І Я розсіяв їх, і вони розвіяні по землях...* (БУП: 889) тощо.

Паралельне вживання в українському перекладі Біблії Філаретом активних конструкцій (односкладних та двоскладних речень) і пасивних конструкцій із предикативними дієприкметниками переважно тотожне уживанню активних і пасивних конструкцій у російському Синодальному виданні Біблії. Інколи вживання зазначених конструкцій в українському перекладі відмінне від російського Синодального видання Біблії. Пор.: *І був він приведений Духом у храм* (БУП: 1149) — *И пришел он по вдохновению в храм* (БРП: 1084); *Єрусалим спустошений...* (БУП: 485) — *Иерусалим пуст...* (БРП: 451); *Тому для народу Божого залишена ще субота* (БУП: 1358) — *Посему для народа Божия еще остается субботство* (БРП: 1313) тощо.

В українському перекладі Біблії Філаретом вживані конструкції з пасивними дієприкметниками, один із яких функціює як означення, зокрема й відокремлене, а другий — як присудок. Наприклад: *Обране місто святині спалене...* (БУП: 729); *...і ці розвалені й опустілі і розорені міста укріплені і населені* (БУП: 890); *Восьми днів від народження нехай буде обрізане у вас в роди ваші всяке немовля чоловічої статі, народжене у домі і куплене за срібло в якого-небудь іноплеменника, який не від твого сімені* (БУП: 18); *І звільнені були чотири ангели, приготівані на час і день, і місяць і рік для того, щоб...* (БУП: 1375) тощо. Такі складні для осягнення змісту конструкції також нівелюють національну самобутність українського синтаксису, проте не є визначальною рисою синтаксису досліджуваного тексту. У російській літературній мові функціонування дієприкметника-означення та дієприкметника-присудка чітко розмежоване відповідно повною та короткою формами. Синтаксичними синонімами зазначеного типу пасивних конструкцій вважаємо речення з предикативним дієприкметником та підрядною присубстантивно-означальною частиною. Наприклад: *Лист, який ви надіслали нам, виразно прочитаний переді мною...* (БУП: 477); *...чому народ, який Ти полюбив, відданий нечестивим племенам...* (БУП: 1036). Натомість в українському перекладі Святого Письма Філаретом переважають речення з різним морфологічним вираженням означення (одиничний пасивний дієприкметник або дієприкметниковий зворот) та головного предикативного члена (дієвідмінюване дієслово або предикативна форма на *-но, -то*), що відповідає синтаксичній специфіці української літературної мови та полегшує розуміння змісту висловленого. Наприклад: *Визначене число днів і час Він дав їм [людям — О.Л.], і дав їм владу над усім, що на ній* (БУП: 704); *...у здобич отримано різнобарвний одяг Сисарі, отримано у здобич різнобарвний одяг, вишитий з обох боків, знятий з плечей полоненого* (БУП: 253). Водночас головний предикативний член при дієприкметнику-

означенні може бути виражений дієсловом пасивного стану на *-ся*. Наприклад: *Спадщина, поспішно захоплена спочатку, не благословиться згодом* (БУП: 656); *Слова мудрих, вимовлені спокійно, вислуховуються краще, ніж крик володаря між нерозумними* (БУП: 671).

2. Конструкції з предикативними формами на *-но, -то*

Приядерну сферу парадигми пасивних конструкцій в українському перекладі Біблії Філаретом становлять конструкції з предикативними формами на *-но, -то*, що, як і вихідні пасивні конструкції з предикативними дієприкметниками на *-ний, -тий*, виражають значення результативного стану та за структурою можуть бути дво- і рідко трикомпонентні. Наприклад: *Сто талантів срібла вжито на відлиття підніжків святилища і підніжків біля завіси* (БУП: 100); *Що заповідано тобі, про те розмірковуй; бо не потрібно тобі те, що приховано* (БУП: 694); *Мною визначено зібрати народи, скликати царства, щоб вилити на них обурення Моє, всю лють гніву Мого* (БУП: 955); *Усе Мені передано Отцем Моїм...* (БУП: 1094) тощо. Позицію прямого об'єкта результативного стану, крім форми знахідного відмінка субстантива, можуть заповнювати предикативні частини складних безсполучникових речень типізованої структури або підрядні частини складнопідрядних речень нерозчленованої структури. Наприклад: *Вирішено: вона [Ниневія — О.Л.] буде оголена і відведена у полон...* (БУП: 950); *Сказано також мудрими: мати упередженість на суді — недобре* (БУП: 659); *...і було сказано, що ті віддані будуть на смерть* (БУП: 272); *У законі вашому написано, що свідчення двох людей є правдиве* (БУП: 1200) тощо.

В українському перекладі Біблії обмежено використано конструкції з предикативними формами на *-но, -то*, утвореними від перехідних дієслів недоконаного виду. Наприклад: *І не послухав цар народу, бо так суджено (= говорено) було Господом...* (БУП: 359); *У той день було читано з книги Мойсеевої вголос народу і знайдено написане в ній...* (БУП: 497); *Хіба вам не говорено було від початку?* (БУП: 761); *...не бувало і не бачено було подібного до цього від дня виходу синів Ізраїлевих із землі Єгипетської до цього дня* (БУП: 270); *...у Верії проповідано Павлом слово Боже...* (БУП: 1243).

У вираженні результативного стану конструкції з предикативними формами на *-но, -то* в українському перекладі Святого Письма Філаретом є «конкурентами» пасивних конструкцій із предикативними дієприкметниками на *-ний, -тий*. Наприклад: *...і ось, жертвовник Ваала зруйнований, і дерево при ньому зрубано, і другий телець принесений у всепалення на новоспорудженому жертвовнику* (БУП: 254); *Зв'язано у вузол беззаконня Єфрема, збережений його гріх* (БУП: 932); *Це сказано мені [Юдиф — О.Л.] в одкровенні й оголошено мені, і я послана сповістити тебе* (БУП: 533); *Йому [Симеону — О.Л.] було провіщено Духом Святим, що він не побачить смерті, доки не побачить Христа Господнього. І був він приведений Духом у храм* (БУП: 1149) тощо. Перевагу в аналізованому українському перекладі Біблії віддано дво- і трикомпонентним пасивним конструкціям із предикативними дієприкметниками як безпосереднім синтаксичним дериватам

активних конструкцій в українській мові та як відповідникам пасивних конструкцій ядерної зони в російському Синодальному виданні Біблії.

На відміну від пасивних конструкцій із предикативними дієприкметниками, у конструкціях із предикативними формами на *-но*, *-то* результативний стан виражений лише в трьох часових параметрах. Наприклад: *...це діло зроблено Богом нашим* (БУП: 489); *І сповіщено було цареві Єгипетському, що народ утік* (БУП: 72); *...ти [Саул — О.Л.] не виконав того, що було повелено тобі Господом* (БУП: 289); *...і це [зрада — О.Л.] буде приховано від очей чоловіка її...* (БУП: 142); *...не згасне палаюче полум'я, все буде спалено ним від півдня до півночі* (БУП: 872). В українському перекладі Біблії Філаретом результативний стан у конструкціях із формами на *-но*, *-то* подекуди може бути співвідносний із наказовим способом. Наприклад: *...і нехай буде це для синів Ізраїлевих поставлено в закон, як повелів Господь Мойсеєві* (БУП: 169); *...нехай дано буде мені [Давиду — О.Л.] місце в одному з малих міст...* (БУП: 307); *Нехай буде викреслено їх [ворогів Давида — О.Л.] із книг живих...* (БУП: 604) тощо.

Частим в українському перекладі Біблії Філаретом є паралельне вживання пасивних конструкцій із предикативними дієприкметниками на *-ний*, *-тий* та з предикативними формами на *-но*, *-то*, що репрезентує синонімічне семантико-синтаксичне співвідношення реченневих структур. Наприклад: *І постав скинню за зразком, що показаний тобі на горі* (БУП: 86) — *Дивися, зроби їх за зразком, який показано тобі на горі* (БУП: 85); *І ковчег Божий був узятий...* і *ковчег Божий взято* (БУП: 281); *Інші діла Аси і всі подвиги його... описані у літописі царів юдейських. ... Інші діла Навата, все, що він зробив, описано в літописі царів ізраїльських* (БУП: 364); *Так влаштована була вся справа Соломонова...* (БУП: 443) — *Так влаштовано було служіння* (БУП: 470); *Є вітри, які створені для помсти... Вогонь і град, голод і смерть — усе це створено для помсти* (БУП: 722); *І дано було йому [дракону — О.Л.] вести війну зі святими і перемогти їх; і дана була йому влада над усяким коліном і народом, і людьми, і племенем* (БУП: 1378) тощо. Проте між зазначеними типами пасивних конструкцій спостережено однобічний трансформаційний зв'язок, що засвідчує їхню змістову і структурну відмінність та неможливість заміни одних речень іншими без зміни їхньої семантики. У двоскладних реченнях із предикативними дієприкметниками на *-ний*, *-тий* увагу акцентовано на суб'єкті-підметі, дію подано у транспозиційному атрибутивному плані, головний предикативний член — присудок, а в односкладних реченнях із предикативними формами на *-но*, *-то*, ужитими в позиції співвідносного з присудком головного члена, домінує результативний стан, що є наслідком виконаної дії, співвідносної з поняттям «хтось зробив / зробить». Пор.: *...ці міста призначені для всіх синів Ізраїлевих і для прибульців, які живуть у них...* (БУП: 241); *...думи мої — надбання серця мого — розбиті...* (БУП: 559); *...лице моє не було покрите...* (БУП: 515); *І пояс ефода... зроблений був із золота* (БУП: 101); *...палаці будуть залишені; гамірливе місто буде покинуте* (БУП: 755) — *...і призначено було (= призначили) на кожний день для співців*

відповідне утримання (БУП: 495); ...і **наречено** (= нарекли) йому ім'я **Яків** (БУП: 28); **Але не зроблено було** (= не зробили) для дому **Господнього срібних блюд, ножів...** (БУП: 389); ...**Навуфея побито** (= побили) **камінням...** (БУП: 372); ...**як ти чинив, так учинено буде** (= учинять) **і з тобою...** (БУП: 942); ...**якою мірою міряєте, такою відмірено буде** (= відміряють) **вам, тим, що слухають** (БУП: 1125) тощо. За нашим спостереженням, уживання предикативних пасивних дієприкметників та предикативних форм на *-но* *-то* в українському перекладі Біблії Філаретом переважно відповідає уживанню дієслівних форм у російському Синодальному виданні Біблії. Наприклад: 1) *ворог знищений — враг истреблен; земля спустошена — земля опустошена; нехай буде звеличений Бог — да будет превознесен Бог; Ісус був виведений Духом — Исус был возведен Духом; гріх вчинений вами — грех сделан вами; благословенна ти від Господа — благословенна ты от Господа; дружина буде проклятою в народі — жена будет проклятою в народе; одяг поточений мілью — одежды изъедены молью* тощо; 2) *сто талантів срібла вжито — сто талантов серебра употреблено; не зроблено було срібних блюд — не сделано было серебряных блюд; не бачено було подібного — не видно было подобного; повелено від Господа дати наділ — повелено от Господа дать удел; виселено вісімсот тридцять дві душі — выселено восемьсот тридцать две души; дано десять міст — дано десять городов; мною визначено зібрати народи — мною определено собрать народы; так суджено було Господом — так суждено было Господом* тощо.

Інокли в українському перекладі Біблії Філаретом предикативні форми на *-но*, *-то* вживані замість предикативних пасивних дієприкметників при іменниках середнього роду російського Синодального видання Біблії. Пор.: *що заповідано — что заповедано; усе передано — все предано; дерево зрубано — дерево срублено; діло зроблено — дело сделано; служіння було влаштовано / було відновлено — служение было устроено / восстановлено; це буде приховано — это будет скрыто; нехай дано буде місце — пусть дано будет место; усе з'їдено — все съедено; ярмо знято — иго снято; тріумфування придушено — ликование подавлено* тощо. Маємо надію, що таке вживання відбувається не через випадковий збіг кінцевих фонем дієслівних форм східнослов'янських мов, а завдяки вираженому вибору на користь синтаксичних пріоритетів української літературної мови, свідченням чого вважаємо випадки вживання в українському перекладі Біблії предикативних форм на *-но*, *-то* замість предикативних пасивних дієприкметників при іменниках у формі чоловічого, жіночого родів або множини в російському Синодальному виданні Біблії. Пор.: *зразок показано — образец показан; ковчег Божий взято — ковчег Божий взят; кінець буде покладено — конец будет положен; Навуфея побито — Навуфей побит; отримано одяг — получена одежда; двері було зачинено — двери были заперты* тощо. В українському перекладі Біблії Філаретом трапляється також уживання предикативних дієприкметників замість предикативних дієприкметників при іменниках середнього роду російського Синодального видання Біблії. Пор.: *плем'я буде виправдане і прославлене — племя*

будет оправдано и прославлено; діла забуті — дело забыто; беззаконня було б запечатане — беззаконие было бы запечатано; лист прочитаний — письмо прочитано; лице не було покрито — лицо не было покрыто; все похмуре сховано — все мрачное сокрыто тощо.

Нерозмежування морфологічної природи та функційного призначення предикативних пасивних дієприкметників і предикативних форм на *-но, -то* зумовлює неправильне вживання цих дієслівних форм в українському перекладі Біблії Філаретом. Пор.: *З них [левитів — О.Л.] призначені* (= призначили → призначено) *для справи в домі Господньому двадцять чотири тисячі...* (БУП: 428); *...кам'яний поміст навколо двору був зроблений* (= зробили → було зроблено)... (БУП: 894); *...дім Божий буде відновлений* (= відновлять → буде відновлено) *у ньому на всі роди віку...* (БУП: 522) — *...вигадування притч поєднано* (≠ поєднали → поєднане) *з напруженим розмірковуванням* (БУП: 702); *Все похмуре сховано* (≠ сховали → сховане) *всередині його* [Юви — О.Л.]... (БУП: 561); *...нечестю його [вождя Ізраїля — О.Л.] буде покладено* (≠ покладуть → буде покладений) *кінець!* (БУП: 873); *...приведіть до мене, що призначено* (≠ призначили → призначене) *для жертви всепалення і для жертв мирних* (БУП: 289) тощо.

У конструкціях із предикативними формами на *-но, -то* суб'єкт дії виражений переважно формою орудного відмінка, рідше формою родового відмінка з прийменником *від* або *у*. Наприклад: *...станьте за поколіннями вашими, за чергами вашими, як запропоновано Давидом, царем Ізраїлевим, і як приписано Соломоном, сином його...* (БУП: 470); *...усе з'їдено Вилом...* (БУП: 925); *...і господареві нашому повелено від Господа дати наділ Салтаада, брата нашого, дочкам його...* (БУП: 180); *Від мене* [Артакеркса — О.Л.] *дано повеління, щоб...* (БУП: 479); *У пророків написано: і будуть усі навчені Богом* (БУП: 1197) тощо. Трикомпонентні конструкції з предикативними формами на *-но, -то* та орудним відмінком суб'єкта дії вважаємо порушенням граматичної норми української літературної мови, оскільки їхні предикативні форми репрезентують «завершальний етап пасивізації суб'єкта дії двоскладних речень», а «їхній незмінний характер унеможливив виділення того граматичного афікса, який би вказував на особу виконавця дії» [5: 484]. Основне призначення речень із предикативними формами на *-но, -то* — зосередити увагу на результаті виконаної дії, а не на особі діяча. Наприклад: *У сто сімдесятому році знято ярмо язичників з Ізраїля...* (БУП: 994); *...у вісімнадцятий рік Навуходоносора з Єрусалима виселено вісімсот тридцять дві душі...* (БУП: 840); *Саулу ж було донесено, що Давид утік з Кейля...* (БУП: 302); *Так було відновлено служіння в домі Господньому* (БУП: 463); *Чи буде сповіщено Йому, що я говорю?* (БУП: 571); *Тоді з двох, що будуть у полі, одного буде забрано, а другого залишено...* (БУП: 1112) тощо.

Паралельне використання в українському перекладі Біблії Філаретом конструкцій із предикативними формами на *-но, -то* й односкладних (неозначено-особових) речень допомагає уникнути одноманітності синонімічних реченневих структур. Наприклад: *Про це донесено було Ави-*

мелеху... (БУП: 258) — *Авимелеху донесли, що...* (БУП: 259); *...негайно було зачинено двері* (БУП: 1249) — *...ворота ж негайно зачинили...* (БУП: 221); *...і було названо це місце Хелкаф-Хацуурим, що в Гаваоні* (БУП: 313) — *...тому і назвали це місце: Села-Гаммахлекоф* (БУП: 303) тощо.

Потребу назвати діяча та акцентувати на ньому увагу реалізують паралельно вживані в досліджуваному українському перекладі Біблії двоскладні речення, що є специфікою синтаксису української мови. Наприклад: *Решиті синів Каафа, із родин цього коліна, дано за жеребом десять міст... Синам Гирсона за племенами їхніми ...дано за жеребом тринадцять міст. Синам Мерарі за племенами їхніми ...дано за жеребом дванадцять міст. Так дали сини Ізраїлеві левитам міста і передмістя їх* (БУП: 413); *Як спека в місці безводному, Ти приборкав буйство ворогів; як спеку тінню хмари, придушено тріумфування гнобителів* (БУП: 749) тощо. Паралельне вживання в українському перекладі Біблії Філаретом активних конструкцій (двоскладних та односкладних речень) і пасивних конструкцій із предикативними формами на *-но*, *-то* здебільшого тотожне вживанню активних і пасивних конструкцій у російському Синодальному виданні Біблії. Інколи вживання зазначених конструкцій в українському перекладі відмінне від російського Синодального видання Біблії. Пор.: *Авимелеху донесли, що...* (БУП: 259) — *Авимелеху донесено, що...* (БРП: 241); *Отже, дозволено в суботу творити добро* (БУП: 1094) — *Итак можно в субботы делать добро* (БРП: 1025) тощо.

3. Конструкції з дієсловами на *-ся* пасивного стану

Периферійну позицію в парадигмі пасивних конструкцій, ужитих в українському перекладі Біблії Філаретом, посідають дво- і трикомпонентні конструкції з дієсловами на *-ся* пасивного стану. Наприклад: *Коли будувався храм, для будівництва використовувалися тесані камені...* (БУП: 348); *...ім'я наше забудеться з часом...* (БУП: 677); *Посередині скріплень каменів вбивається цвях...* (БУП: 712); *І забудуються нащадками твоїми пустелі вікові...* (БУП: 776); *Тими він [Христос — О.Л.] ганьбиться, а вами прославляється* (БУП: 1268); *...це Іоан Хреститель; він воскрес із мертвих, і тому чудеса діються ним* (БУП: 1098) тощо. Форма родового відмінка з прийменником *від* або *у*, на відміну від орудного відмінка, є непродуктивним засобом вираження в українському перекладі Біблії Філаретом суб'єкта дії в конструкціях із дієсловами на *-ся* пасивного стану. Наприклад: *І від мене, царя Артаксеркса, дається повеління всім хранителям скарбів...* (БУП: 479); *Навік наречеться від Бога ім'я тобі [Єрусалим — О.Л.]...* (БУП: 852); *...пришов Ісус із Назарета галилейського і хрестився від Іоана в Йордані* (БУП: 1121); *...вона [бездітність із чеснотою — О.Л.] визнається й у Бога й у людей* (БУП: 679); *Усі народи перед Ним як ніщо, — менше за нікчемність і порожнечу вважаються у Нього* (БУП: 761) тощо. Вираження суб'єкта дії прийменниково-субстантивною сполукою універсальне відстороненість діяча та факультативність його синтаксичної позиції в пасивній конструкції.

У конструкціях із дієсловами на *-ся* пасивного стану дія визначувана переважно в теперішньому та минулому, інколи в майбутньому часових параметрах. Наприклад: *...і будується він [будинок — О.Л.] з великих каменів, і дерево вкладається в стіни; і робота ця виконується швидко і з успіхом йде в руках їхніх* (БУП: 478); *Мною [царем Дарієм — О.Л.] дається повеління, щоб...* (БУП: 915); *...і наповнилася земля та мишами* (БУП: 282); *І будуть святкуватися ці дні місяця Адара...* (БУП: 549); *Я [Юдиф — О.Л.] зроблю діло, яке пронесеться синами роду нашого в роди родів* (БУП: 530) тощо. Часто вживані в українському перекладі Біблії Філаретом конструкції з пасивними дієсловами на *-ся*, що виражають позачасовість, постійність, притаманну Святому Письму як джерелу вічних життєвих істин для людини. Наприклад: *Залізо виробляється із землі; з каменю виплавляється мідь* (БУП: 564); *Повсякчасно шляхи його [грішника — О.Л.] осквернюються* (БУП: 578); *...праведникам відплачується добром* (БУП: 650); *Благословенням праведних звеличується місто, а вустами нечестивих руйнується* (БУП: 648); *Коли похитнеться багатий, він підтримується друзями; а коли впаде бідний, то відштовхується і друзями* (БУП: 702); *Плід же правди сіється у світі тими, які зберігають мир* (БУП: 1262) тощо. Інколи дія в зазначеному типі пасивних конструкцій співвідносна з наказовим та умовним способами. Наприклад: *...нехай збудуються стіни єрусалимські* (БУП: 597); *Нехай звеселиться духовний Ізраїль Сотворителем своїм...* (БУП: 640); *Вона [земля — О.Л.] через звірів зробилася б пустелею непрохідною...* (БУП: 864) тощо.

Використання в українському перекладі Біблії Філаретом пасивних конструкцій із дієсловами на *-ся* як реченнєвих трансформ активних конструкцій зневиразнює специфічні особливості синтаксису української мови, сформованої на народнорозмовній мові, типовою ознакою якої є активний характер діяча і реченнєвих структур. Наприклад: *Тому і називають те місце долиною благословення до цього дня* (БУП: 453) — *Тому те місце називається долиною Ахор навіть до цього дня* (БУП: 227); *Хто голосно хвалить друга свого з раннього ранку, того вважатимуть за лихомовця* (БУП: 661) — *...[діти перелюбників — О.Л.] будуть вважатися за ніщо...* (БУП: 678); *...слава Господня наповнила дім Божий* (БУП: 439) — *Славою його наповнилася земля...* (БУП: 952); *Золото і срібло утверджують стопи...* (БУП: 723) — *...правдою утверджується престіл* (БУП: 652) тощо. Ототожнення семантико-синтаксичної природи зазначених конструкцій, засвідчене їх паралельним уживанням, зокрема й у тому самому контексті, відбувається насамперед для уникнення структурної одноманітності. Наприклад: *А ви будете називатися священниками Господа, служителями Бога нашого будуть іменувати вас...* (БУП: 778); *...і заколе його [козла — О.Л.] на місці, де заколюються всепалення перед Господом... і заколе її [жертву — О.Л.] в жертву за гріх на тому місці, де заколюють жертву всепалення...* (БУП: 106); *...мудрість бідняка зневажається, і слів його не слухають. Слова мудрих, вимовлені спокійно, вислуховуються краще, ніж крик володаря між нерозумними* (БУП: 671); *Бо надія нечестивого*

зникає, як порох, який **відносить вітер**, і як тонкий іній, що **розноситься бурєю**, і як дим, що **розсіюється вітром...** (БУП: 680); **Залізо він вважає за солому**, мідь — за гниле дерево. ...**Булава вважається у нього за соломину...** (БУП: 574) тощо. Водночас паралельне вживання активних конструкцій (односкладних та двоскладних речень) і пасивних конструкцій із дієсловами на -ся в українському перекладі Біблії Філаретом переважно тотожне вживанню активних і пасивних конструкцій у російському Синодальному виданні Біблії. Інколи використання зазначених конструкцій в українському перекладі відмінне від російського перекладу. Пор.: *А ворогів моїх нехай покриє безчестя і, як одежею, нехай вони покриються соромом своїм* (БУП: 625) — *Да облекутся противники мои бесчестьем и, как одеждою, покроются стыдом своим* (БРП: 582) тощо.

Уживання конструкцій із дієсловами на -ся пасивного стану та інших типів пасивних конструкцій як синтаксичних синонімів в українському перекладі Біблії Філаретом, зокрема й у тому самому контексті, зумовлене, імовірно, ототоженням лексико-граматичної природи дієслівних форм пасивного стану та функційного призначення типів пасивних конструкцій. Наприклад: *...якою мірою міряєте, такою відмірено буде вам, тим, що слухають* (БУП: 1125) — *...якою мірою міряєте, такою ж відміряється і вам* (БУП: 1156); *І воротарям біля кожних воріт не дозволялося залишати своєї черги... не дозволено їсти крадене* (БУП: 499, 515); *Від мене дано повеління, щоб... І від мене, царя Артаксеркса, дається повеління всім хранителям скарбів, щоб...* (БУП: 479); *...душа та знищена буде із середовища Ізраїля* (БУП: 69) — *...хто складе подібне йому або хто помаже ним стороннього, той знищиться з народу свого* (БУП: 91); *Знищились усі істоти... усі були знищені на землі* (БУП: 11); *Бо всі ми одним Духом хрестилися в одне тіло, юдеї чи елліни, раби чи вільні, і всі єдиним Духом напоєні* (БУП: 1306) тощо. Нерозмежування дієслівних форм пасивного стану і, як наслідок, паралельне вживання пасивних конструкцій в українському перекладі Біблії Філаретом здебільшого подібне до російського Синодального видання Біблії, у якому різні типи пасивних конструкцій використано для уникнення структурної одноманітності. Наприклад: *І будуть завжди відкриті врата твої, не будуть зачинятися ні вдень ні вночі, щоб принесено було до тебе надбання народів і приведені були царі їх* (БУП: 778); *...якщо ви люди чесні, то один брат із вас нехай утримується в домі, де ви ув'язнені... Так і зроблено з ними* (БУП: 48); *Коли готувалася справа, людьми, однодумними лиходійству, була розповсюджена зла чутка...* (БУП: 1024); *Бо всяке єство звірів і птахів, плазунів і морських тварин приборкується і приборкане людським єством...* (БУП: 1262) тощо. Інколи вживання пасивних конструкцій в українському перекладі Біблії Філаретом відмінне від російського Синодального видання Біблії. Пор.: *...лиця старців не поважаються* (БУП: 845) — *...лица старцев не уважены* (БРП: 788); *...Авраамові віра зарахована в праведність. ... Тому і зараховано йому у праведність* (БУП: 1283) — *...Аврааму вера вменилась в праведность. ... Потому и вменилось ему в праведность* (БРП: 1230); *...для будівництва використовувалися*

тесані камені... (БУП: 348) — *...на строение употребляемы были обтесанные камни...* (БРП: 323); *Напої подавалися у золотих сосудах...* (БУП: 538) — *Напитки подаваемы были в золотых сосудах...* (БРП: 501) тощо.

Отже, ядро парадигми пасивних конструкцій українського перекладу Біблії Філаретом становлять конструкції з предикативними дієприкметниками на *-ний, -тий*, приядерну сферу — конструкції з предикативними формами на *-но, -то*, периферію — конструкції з дієсловами на *-ся* пасивного стану. Така ієрархія пасивних конструкцій зумовлена, на нашу думку, нерозмежуванням морфологічної природи та функційного призначення дієслівних форм пасивного стану, що засвідчене функціонуванням конструкцій із ними як синтаксичних синонімів. Перевага пасивних конструкцій із предикативними дієприкметниками над конструкціями з предикативними формами на *-но, -то*, а подекуди недоцільне їх уживання нівелює синтаксичну самобутність української мови — зосередження предикативності в дієслові, основною формою якого є дієвідмінюване дієслово, до якого тісно прилягають предикативні форми на *-но, -то*. Периферійність конструкцій із дієсловами на *-ся* пасивного стану в парадигмі пасивних конструкцій засвідчує позитивну тенденцію відсторонення синтаксису аналізованого українського перекладу Святого Письма від норм російської літературної мови, у якій ці конструкції, успадковані від церковнослов'янської мови, є природними.

Наближення синтаксису Біблії в перекладі Філарета до норм української літературної мови репрезентують часто вживані активні конструкції (двоскладні та односкладні речення), що є питомою рисою українського синтаксису. Проте паралельне використання активних і пасивних конструкцій як синтаксичних синонімів, зокрема й у тому самому контексті, відбувається переважно через нерозмежування синтаксичних відмінностей української та російської літературних мов і, як наслідок, для уникнення структурної одноманітності. Крім того, уживання в українському перекладі Біблії Філаретом активних конструкцій і різних типів пасивних конструкцій здебільшого тотожне вживанню зазначених конструкцій у російському Синодальному виданні Біблії.

Перспективу дослідження вбачаємо у визначенні обсягу та ієрархії складників парадигми пасивних конструкцій у перекладі Біблії І. Огієнком, найбільш відомому та взірцевому для пізніших перекладів Святого Письма українською мовою. Цікавим видається зіставлення парадигми пасивних конструкцій у перекладі Біблії Філаретом із парадигмою пасивних конструкцій у перекладі Біблії І. Огієнком, здійсненому з мови оригіналу.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

БРП — Библия. Книги Священного писания Ветхого и Нового завета: в русском переводе с параллельными местами и приложениями. Москва, 2002.

БУП — Библия. Книги Священного Писания Старого та Нового Завіту: в українському перекладі з паралельними місцями та додатками. Переклад Патріарха Філарета (Денисенка). Київ, 2004.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ботвин Т.М. Українські переклади Біблії XIX—XX століть: лінгвокультурологічний аспект: дис. ... д-ра філософії в галузі гуманітарних наук. Дрогобич, Тернопіль, 2020.
2. Будівська Л.П., Сікорська З.С. Фразеологізми біблійного походження: короткий словник-довідник. Луганськ, 2007.
3. Бурдіна Г. Вплив Біблії та конфесійного стилю на збагачення української лексики й фразеології. *Християнство й українська мова*. Львів, 2000. С. 259–265.
4. Галас А. Особливості синтаксичної організації тексту «Євангелія від Луки» у перекладі П. Морачевського. *Біблія і культура: зб. наук. статей*. Вип. 1. Чернівці, 2000. С. 224–228.
5. Городенська К. Дієслово. *Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія*. Київ, 2017. С. 364–493.
6. Дзера О.В. Історія українських перекладів Святого Письма. *Іноземна філологія*. 2014. Вип. 127. Част. 2. С. 214–222.
7. Дзюбишина-Мельник Н. Конфесійний стиль. *Najnowsze dzieje językow słowianskich. Українська мова*. Opole, 1999. С. 184–200.
8. Жукалюк М., Степовик Д. Коротка історія перекладів Біблії українською мовою. Київ, 2003.
9. Коваль А.П. Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові. Київ, 2001.
10. Ковтун А.А. Функціонування теонімів у перекладах Біблії І. Огієнка та Патріарха Філарета. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2014. Вип. 7. С. 73–79.
11. Колоїз Ж.В., Бакум З.П. Слово Благості: словник-довідник фразем біблійного походження. Кривий Ріг, 2002.
12. Кононенко В. Українські переклади Біблії і мова художньої літератури. *Warszawskie zeszyty ukraïnozawcze. 11–12. Spotkania polsko-ukraïńskie. Studia Ucrainica*. Warszawa, 2001. S. 74–88.
13. Лаврінець О.Я. Парадигма пасиву в сучасному офіційно-діловому стилі. *Наукові записки НАУКМА. Філологічні науки (Мовознавство)*. 2016. Т. 189. С. 46–51.
14. Лобачова І.М. Лінгвостилістичні особливості українських перекладів Біблії у XX столітті: автореф. ... канд. філол. наук. Донецьк, 2011.
15. Мороз Т.В. Лексика перекладів книг Святого Письма у контексті розвитку української літературної мови в другій половині XIX — на початку XX століття: автореф. ... канд. філол. наук. Чернівці, 2007.
16. Мороз Т., Кач Л. Фразеологічні скарби української мови в перекладах книг Святого Письма (за текстами П. Куліша, І. Пулюя, І. Огієнка). *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 214–215: *Слов'янська філологія*. Чернівці, 2004. С. 115–125.
17. Німчук В. Лексеми *раб* і *слуга* в українських перекладах Нового Завіту. *Українська мова*. 2011. № 1. С. 3–27.
18. Німчук В. Найновіший переклад Біблії українською мовою. Інтерв'ю з патріархом Київським і всієї України-Руси Філаретом (Денисенком). *Українська мова*. 2008. № 4. С. 73–82.
19. Німчук В.В. Українська мова — священна мова. Українські переклади Святого Письма. *Людина і світ*. 1992. № 11–12. С. 28–32.
20. Німчук В.В. Українська мова — священна мова. Українські переклади Святого Письма. *Людина і світ*. 1993. № 1. С. 35–38; 1993. № 2–3. С. 38–44; 1993. № 4–5. С. 14–18; 1993. № 10–12. С. 26–31.
21. Німчук В. Українські переклади Святого Письма. *Das Ukrainische als Kirchensprache. Slavische Sprachgeschichte*. Wien, 2005. Band 1. S. 15–64.
22. Сербенська О. Дієслівні конструкції в науково-технічному мовленні. *Проблеми української науково-технічної термінології*. Львів, 1993. С. 3–6.
23. Скаб М. Вплив Біблії на українську мову: обшир, аспекти та основні проблеми їх вивчення. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 772: *Романо-слов'янський дискурс*. 2016. С. 13–20.

24. Судук І.І. Порівняння в текстах українських перекладів Святого Письма: автореф. ... канд. філол. наук. Івано-Франківськ, 2009.
25. Тимошик Г. Біблієантропоніми в новочасних перекладах Святого Письма українською мовою: автореф. ... канд. філол. наук. Львів, 2010.
26. Харченко С. Варіативність спонукальних речень (на матеріалі українських перекладів Нового Завіту). *Християнство й українська мова*. Львів, 2000. С. 486–493.
27. Шевченко Л. Біблія і становлення української літературної мови. *Мовознавство*. 2004. № 5–6. С. 56–61.
28. Scripture Access Statistics of Wycliffe Global Alliance. URL: <https://www.wycliffe.net/resources/scripture-access-statistics/> (дата звернення: 18.03.2021).

LEGEND

- БПІ — *Bible. Books of the Holy Writ of the Old and New Testaments: In Russian translation with parallel passages and appendices*. (2002). Moscow: Rossiyskoe Bibleyskoe Obschestvo (in Russian).
- БУП — *Bible. Books of the Holy Writ of the Old and New Testaments: In Ukrainian translation with parallel passages and appendices* (Patriarkh Filaret (Denysenko), Trans.). (2004). Kyiv: Vydannia Kyivskoi Patriarkhii Ukrainkoi Pravoslavnoi Tserkvy Kyivskoho Patriarkhatu (in Ukrainian).

REFERENCES

1. Botvyn, T.M. (2020). Ukrainian translations of the Bible of the XIXth—XXth centuries: Lingvo-cultural aspect: *Dissertation Summary for the Doctor of Philosophy Degree* in Humanities. Drohobych, Ternopil (in Ukrainian).
2. Budivska, L.P., Sikorska, Z.S. (2007). *Phraseologisms of biblical origin: A short dictionary*. Luhansk: LuhanskArt (in Ukrainian).
3. Burdina, H. (2000). The influence of the Bible and confessional style on the enrichment of the Ukrainian vocabulary and phraseology. *Khrystianstvo i Ukrainska Mova*, 259–265. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi Bohoslovskoi Akademii (in Ukrainian).
4. Halas, A. (2000). Peculiarities of syntactic organization of the text Gospel of Luke translated by P. Morachevskiy. *Bibliia i Kultura*, 1, 224–228. Chernivtsi: Ruta (in Ukrainian).
5. Horodenska, K. (2017). Verb. *A Grammar of modern literary Ukrainian. Morphology*, 364–493. Kyiv: Vydavnychi Dim D. Buraho (in Ukrainian).
6. Dzera, O.V. (2014). The history of Ukrainian translations of the Holy Scriptures. *Inozemna Filolohiia*, 127(2), 214–222. Lviv: Vydavnytstvo LNU imeni I. Franka (in Ukrainian).
7. Dziubyshyna-Melnyk, N. (1999). A confessional style. *Ukrainska Mova; Najnowsze dzieje języków słowiańskich*, 184–200. Opole: Uniwersytet Opolski — Instytut Filologii Polskiej (in Ukrainian).
8. Zhukaliuk, M., Stepovyk, D. (2003). *A brief history of Bible translations into Ukrainian*. Kyiv: Ukrainske Bibliine Tovarystvo (in Ukrainian).
9. Koval, A.P. (2001). *In the beginning was the word: Winged expressions of biblical origin in the Ukrainian language*. Kyiv: Lybid (in Ukrainian).
10. Kovtun, A.A. (2014). Functioning of theonyms in the translations of the Bible by I. Ohienko and Patriarch Filaret. *Aktualni Problemy Filolohii ta Perekladoznavstva*, 7, 73–79 (in Ukrainian).
11. Koloiz, Zh.V., Bakum, Z.P. (2002). *A word of the annunciation: A dictionary of phrasems of biblical origin*. Kryvyi Rih: I.V.I. (in Ukrainian).
12. Kononenko, V. (2001). Ukrainian translations of the Bible and the language of fiction. *Warszawskie zeszyty ukrajinoznawcze. 11–12: Spotkania polsko-ukraińskie. Studia Ucrainica*, 74–88. Warsaw (in Ukrainian).
13. Lavrinets, Olena (2016). The passive paradigm in the modern official and business style. *Naukovi Zapysky NaUKMA. Filolohichni Nauky (Movoznavstvo)*, 189, 46–51 (in Ukrainian).
14. Lobachova, I.M. (2011). Lingvostylistic features of the Ukrainian translations of the Bible in the XXth century: *Dissertation Summary for the Candidate of Philological Sciences Degree*. Donetsk (in Ukrainian).

15. Moroz, T.V. (2007). The vocabulary of the Holy Script Books translations in the context of the Ukrainian literars language development in the second half of the XIXth — beginning XXth century: *Dissertation Summary for the Candidate of Philological Sciences Degree*. Chernivtsi (in Ukrainian).
16. Moroz, T., Tkach, L. (2004). Phraseological treasures of the Ukrainian language in translations of books of the Holy Scriptures (according to the texts of P. Kulish, I. Puliui, I. Ohiienko). *Naukovyi Visnyk Chernivetskoho Universytetu*, 214–215: *Slovianska Filolohiia*, 115–125 (in Ukrainian).
17. Nimchuk, V.V. (2011). Lexemes rab ‘slave’ and sluha ‘servant’ in the Ukrainian translations of the New Testament. *Ukrainska Mova*, 1, 3–27 (in Ukrainian).
18. Nimchuk, V.V. (2008). The newest Bible translation in Ukrainian. An interview with the Patriarch of Kyiv and all Ukrainy-Rusy Filaret (Denysenko). *Ukrainska Mova*, 4, 73–82 (in Ukrainian).
19. Nimchuk, V.V. (1992). Ukrainian is a sacred language. Ukrainian translations of the Holy Scriptures. *Liudyna i Svit*, 11–12, 28–32 (in Ukrainian).
20. Nimchuk, V.V. (1993). Ukrainian is a sacred language. Ukrainian translations of the Holy Scriptures. *Liudyna i Svit*, 1, 35–38; 2–3, 38–44; 4–5, 14–18; 10–12, 26–31 (in Ukrainian).
21. Nimchuk, V. (2005). Ukrainian translations of the Holy Scriptures. *Das Ukrainische als Kirchensprache. Slavische Sprachgeschichte*, 1, 15–64. Vienna (in Ukrainian).
22. Serbenska, O. (1993). Verbal constructions in scientific and technical language. *Problemy Ukrainskoi Naukovo-Tekhnichnoi Terminolohii*, 3–6 (in Ukrainian).
23. Skab, M. (2016). The influence of the Bible on the Ukrainian language: Scope, aspects, and main issues the study. *Naukovyi Visnyk Chernivetskoho Universytetu*, 772: *Romano-Slovianskyi Dyskurs*, 13–20 (in Ukrainian).
24. Suduk, I.I. (2009). Comparison in the texts of Ukrainian translations of the Holy Scriptures: *Dissertation Summary for the Candidate of Philological Sciences Degree*. Ivano-Frankivsk (in Ukrainian).
25. Tymoshyk, H. (2010). Biblioanthroponyms in the modern translations of the Holy Scriptures in Ukrainian: *Dissertation Summary for the Candidate of Philological Sciences Degree*. Lviv (in Ukrainian).
26. Kharchenko, S. (2000). Variability of the motivational sentences (based on Ukrainian translations of the New Testament). *Khrystianstvo i Ukrainska Mova*, 486–493. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi Bohoslovskoi Akademii (in Ukrainian).
27. Shevchenko, L. (2004). The Bible and the formation of the Ukrainian literary language. *Movoznavstvo*, 5–6, 56–61 (in Ukrainian).
28. 2020 Scripture Access Statistics. *Website of the Wycliffe Global Alliance*. (n.d.) Retrieved March 18, 2021, from <https://www.wycliffe.net/resources/statistics/> (in English).

Статтю отримано 24.03.2021

Olena Lavrinets, Candidate of Sciences in Philology,
Associate Professor, National University of Kyiv-Mohyla Academy
2 Skovoroda St., Kyiv 04655, Ukraine
E-mail: lavrinets@ukma.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-6363-1502>

PARADIGM OF PASSIVE CONSTRUCTIONS IN THE UKRAINIAN TRANSLATION OF THE BIBLE BY FILARET (MYKHAILO DENYSENKO)

This paper investigates how passive constructions are used in Filaret’s translation of the Bible from Standard Russian (Russian Synod’s translation, 2002) into Ukrainian, not from biblical languages, e.g., Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. It specifically argues the nuclear position of the Ukrainian passive constructions paradigm formed by passive constructions with predicative participles in *-nyi*, *-tyi*, circumnuclear position of constructions with predicative forms in *-no*, *-to*, and peripheral position of constructions with passive verbs in *-sia*.

Ranking of passive constructions with predicative participles over constructions with forms in *-no*, *-to* neutralizes syntactical peculiarities of Ukrainian, i.e., a focus on predicativity in finite

verb forms and forms in *-no*, *-to*. The peripheral status of passive verbs in *-sia* shows a positive tendency for Filaret's translation of the Holy Writ to distance from the Russian translation succeeded to passive constructions with predicative participles from Old Church Slavonic. The Ukrainian translation is often marked by active constructions (a mononuclear or two-member sentence) which are the authentic feature of the Ukrainian syntax. Simultaneous synonymous usage of active and passive constructions, particularly in the same environments, however, is largely triggered by a lack of distinction between syntactical peculiarities of Ukrainian and Russian, and, therefore, provides a syntactical variety. In the Ukrainian translation, usage of active constructions and different types of passive forms almost always intersects with the Russian Synod's version.

Keywords: *Ukrainian translation of the Bible, paradigm of passive constructions, constructions with predicative forms in -no, -to, constructions with predicative participles in -nyi, -tyj, sentences with passive verbs in -sia.*